
STROPUMAS – MOKYMOŠI VEIKŠNYS

Aušrinė Gumuliauskienė

Šiaulių pedagoginis institutas

Ugdymo reiškinių pagrindas yra individo saviraida, socializacija, akultūri-zacija. Švietimo sistema visada sąveikauja su socialine-kultūrine, ekonomine visuomenės realybe. Matome tiesioginį ir netiesioginį jų ryšį. Šiuo metu so-cialinė-kultūrinė, ekonominė mūsų valstybės situacija, iš esmės turėdama bū-ti reikšminga prielaida ir paskata individui ugdyti, lemia mokslo nuvertėjimą ir kartu gilina labai sudėtingą ir nenaują problemą – moksleivių nenorą mo-kytis.

Pedagogikos teorikai ir praktikai vieningai pripažįsta, kad mokymasis yra pagrindinė moksleivio veikla, lemianti grynavertį ir įvairialypį jo asmenybės ugdymąsi. Kuo mokymasis sėkmingesnis, tuo pozityvesnis asmenybės ugdymasis. Pastaraisiais metais Lietuvoje (kaip, beje, ir kitose, ypač pokomu-nistinėse, valstybėse) išryškėja nenorinčių mokyti, jaučiančių priešiškomą mo-kyklai bei nebelankančių mokyklos moksleivių skaičiaus didėjimo tendencija. Tai labai aktuali ir daugiareikšmė problema.

Šis straipsnis ir skirtas vienai mokymosi problemų – stropumui bei jo mo-tyvacijai aptarti.

Dažnai pedagogai prastų pažangumo rezultatų priežastimi laiko mokslei-vio tingėjimą. Jų nuomone, tai dažniausiai valdomas reiškinys, kurį lemia są-moningos vaiko pastangos, atitinkančios jo jėgas ir sugebėjimus, siekiant mo-kymosi rezultatų. Nesunku pastebėti, kad tarp pastangų ir sugebėjimų yra skirtumas. Šį skirtumą suvokia ir mokiniai (ne vien gabumais, bet ir pastan-gomis galima daug pasiekti). Minėtas suvokimas turi įtakos vaiko autokon-cepcijai formuotis, kuri savo ruožtu yra svarbi prielaida mokymosi motyvaci-jai. Taigi mokymosi sėkmę nebūtinai lemia tik intelektas ir gebėjimai.

Pedagogikos teorijoje ir praktikoje vaiko pastangos įvardijamos įvairiai: stropumu, kruopštumu, pareigingumu, darbštumu, rūpestingumu ir kt. Aki-vaizdu, kad šios sąvokos nėra tapačios ir turi skirtingų reikšminių atspalvių.

Todėl norėtume stropumo sąvoką apibūdinti tiksliau, t. y. panagrinėti ją pedagoginiu ir psichologiniu požiūriu.

Nors stropumas – nauja pedagogikos ir psichologijos sąvoka, deja, dažnai jos samprata esti ribota, vienas, atspindi tik išorines vaiko pastangų mokyti apraiškas. Nesant gilesnio ir išsamesnio stropumo apibūdinimo, nesuvokiamas ir jo reikšmingumas.

Stropumu domėjosi dar senovės mąstytojai (I a. Romos pedagogas M. F. Kvintilianas). Ši savybė visada buvo laikoma žmogaus vertės matu, sėkmingo darbo sąlyga ir rodikliu (J. A. Komenskis, Eggersdorferis, St. Šalkauskis, J. Vabalas-Gudaitis, L. Jovaiša, M. Tkačiovas, S. Litvinenko, A. Zabolotnich ir kt.).

Stropumo tyrinėjimuose vieni autoriai jo esmėje išvėlgė psichinius procesus (mąstymą, valią), kiti – asmenybės savybes (kruopštumą, rūpestingumą, organizuotumą) arba jungė viena ir kita. Dar kita pozicija – psichologine tokių savybių prigimtimi laikė įpročiu tapusią elgsenos formą. Vėliau atskleista, kad šie konstruktai turi sudėtingą sandarą, kuri apima ne tik elgesio, bet ir specifinį kiekvienos savybės motyvą. Apibūdinti stropumą kaip veiklos būdą, kaip valios ir įpročio aktą arba maksimalų pastangų koncentravimą sistemingam darbui atlikti, rezultatams siekti. Manome, kad stropumas yra motyvacinis darinys, kuris aktualioje situacijoje reiškiasi elgsenio bei veiklos aktyvumu, įveikiant užduotis ir siekiant kuo geresnio rezultato. Mokymosi stropumas, kaip asmenybės savybė, ypač išryškėja ir ugdomasi veikiamas šeimos ir mokyklos reikalavimų. Jei mokinys savo socialinį statusą laiko svarbiu dalyku, emocinis-intelektualinis jo išgyvenimas lemia stropumą, kuris reiškiasi iš įvairių motyvų kylančia paskata mokomąją veiklą atlikti tam tikru lygiu. Mokymosi stropumo motyvacija negali būti įvardijama kaip paprastas skatulus. Turima galvoje ne tik psichofizinė vaiko įtampa, bet ir doroviniai poreikiai, nuostatos, idealai. Todėl stropumas, kaip ir bet kuri kita asmenybės savybė, patvaresnė tampa, kai pasiekama pačių aukščiausių motyvacijos formų, t. y. įeina į subjekto vertybių sistemą.

Kadangi vaikui būdingas natūralus veikimo poreikis (įgimtas aktyvumas), tai galėtų būti prielaida mokymosi stropumui ugdyti. Tačiau ne visi moksleiviai mokymosi veiklą pamėgsta ir tuo labiau ne visi veikia stropiai. Kita vertus, kaip rodo tyrimai, antrą mokymosi metų pabaigoje, trečiais mokymosi metais moksleivių stropumas ima mažėti (silpnėja veikdinamoji šios savybės jėga). Pedagogui reikia šią savybę skatinti įvairiomis pedagoginėmis priemo-

nėmis. Vadinasi, išorinių stimulų sąveika su vidinėmis paskatomis suformuoja pakankamai energijos ne tik keliant, bet ir reguliuojant veiklą. Todėl asmenybės charakterio bruožų, nuostatų prielaida yra tiesioginiai ir netiesioginiai motyvai. Individo poreikiai atskleidžia veiklos kryptį, o motyvai sukonkretina siekiamą tikslą. Nuo stropumo motyvų sistemos priklauso šios savybės kryptingumas. Pats savaimė stropumas nėra dorybė. Jo išorinės apraiškos yra *nevienareikšmės, nes gali būti įvairiai motyvuotos. Todėl išorinis stropumo pasireiškimas dar neleidžia spręsti apie jo priežastį ir vertingumą. Be to, stropumą nėra lengva pastebėti. Jį gali maskuoti arba, atvirkščiai, išryškinti psichinės būsenos (intelektualinės, emocinės, valinės).*

Analizuojant stropumą skatinančius veiksnius bei išorines jo apraiškas, galima skirti vidinės jo struktūros komponentus:

I – emocinį (vaikas veikia iš pomėgio pagal savo jėgas ir gebėjimus),

II – valinį-konatyvinį (reiškiasi tam tikra veiklos įtampa, kai reikalingos vaiko pastangos atlikti motyvuotus arba nepakankamai motyvuotus veiksmus).

III – kognityvinį (jį sudaro veiklos būtinumo supratimas, priedermių, veiklos būdų žinojimas).

Nubrėžti griežtų ribų tarp šių stropumo komponentų neįmanoma, nes jie glaudžiai tarpusavyje susiję. Vaikas negali vadovautis vien tik emocijomis, valia ar intelektu. Pozityvaus požiūrio nuostatas į įvairias veiklos rūšies komponentus veikia įvairūs faktoriai.

Stropumo psichologiniame mechanizme išvelgiame savimonės elementų, savivertės komponentų, socialinį intelektą. Šios savybės turinį apibūdina dorovinis kryptingumas. Todėl vertybiniu požiūriu stropumą galima apibūdinti kaip vertybinę orientaciją, kuri parodo, kas itin skatina individą vienaip ar kitaip veikti.

Kadangi mokymosi stropumas priklauso nuo daugelio veiksnių ir kintančių aplinkybių, jo pasireiškimo dažnis ir intensyvumas nėra pastovūs. Todėl galima išskirti tokius motyvacijos lygius:

I – stropumas iki charakteriologinio lygio, t. y. kaip atskirų motyvų padarinys. Pasireiškimo intensyvumas ir dažnis nepastovūs (žemas lygis).

II – stropumas – motyvų hierarchijos padarinys. Pasireiškimo intensyvumas ir dažnis priklauso nuo motyvų reikšmingumo (vidutinis lygis).

III – stropumas – pastovus motyvacijos darinys (asmenybės charakterio savybė) (aukštas lygis).

Motyvų, skatinančių mokymosi stropumą, yra daug. Jie iš dalies nulemia vaiko požiūrį į mokymąsi, jo pažintinės veiklos pobūdį. Mokantis motyvai nuolat kinta. Mokymosi motyvų kaitos procesas (mokymosi motyvacija) reguliuoja asmenybės mokymosi kryptį, intensyvumą, pastovumą ir kt. Kitaip tariant, mokymosi stropumo motyvacija yra svarbus mokymosi efektyvumo faktorius. Kadangi motyvai nėra įgimti, vystosi priklausomai nuo daugelio veiksnių, *motyvaciją galima reguliuoti. Mokymosi stropumo motyvacijos pakeitimai, palikti savieigai, ima negatyviai veikti išmokimo procesą. Todėl pedagogui svarbu žinoti, kokie veiksniai turi lemiamą įtaką mokymosi stropumo motyvacijai formuoti.*

Remdamiesi tyrimo rezultatais, skyrėme tokias veiksnių grupes:

I. Asmenybiniai:

1.1. Individualūs įgimti ir paveldėti ypatumai (fiziologiniai).

1.2. Individualūs ypatumai, atsirandantys ugdymo procese (nuostatos, motyvai).

1.3. Individualūs ypatumai, susiję su amžiumi ir branda (tikslai, idealai, vertybės).

II. Pedagoginiai (susiję su mokymo procesu, jo organizavimo ypatumais: mokymo turinys, formos, metodai, būdai).

III. Psichologiniai (kylantys iš mokytojų ir moksleivių sąveikos bei glūdintys mokytojo asmenybėje).

IV. Socialiniai-kultūriniai (mokslo vertė, šeimos nuostatos, vertybės ir t. t.).

Atlikus tyrimą bendrojo lavinimo vidurinėje mokykloje su jaunesniaisiais paaugliais (1989–1991 m. tyrime dalyvavo 344 V–VII kl. moksleiviai, 109 tėvai, tiriamų klasių mokytojai), išryškėjo konkretūs artimiausi veiksniai, turintys įtakos mokymosi stropumo motyvacijai: mokymo proceso organizavimo ir mokomojo dalyko įdomumas, patrauklumas, pateikiamų užduočių naujumas, jų prieinamumas (suprantamumas), įveiklumas, rezultatyvus atlikimas, teigiamas atlikimo vertinimas (išoriniai veiksniai) bei smalsumas, pažintinis interesas, aiškumo išgyvenimas, prasmės suvokimas, grožio, tvarkos poreikis, sėkmės išgyvenimas (vidiniai veiksniai). Minėti veiksniai yra skatinamoji priežastis, turinti stipresnę ar silpnesnę jėgą, esant tam tikrai pedagoginei situacijai. Todėl svarbu žinoti, kas lemia konkretų kitą motyvą, nors tai išvelgti yra labai sudėtinga.

Jaunesniosios paauglystės periodas mokymosi stropumo motyvacijos tyrimui buvo pasirinktas neatsitiktinai. Nors kiekvienas amžiaus tarpsnis turi tipiškų bruožų, kurie ilgainiui kinta, minėtam periodui būdingi itin tipiški fiziologiniai, socialiniai, psichologiniai ypatumai, turintys įtakos paauglių veiklos ir elgesio ugdymuisi. Todėl, kalbant apie jaunesniųjų paauglių mokymosi stropumą, būtina problemą analizuoti atsižvelgiant į fiziologinius, socialinius, psichologinius veiksnius, taip pat sieti su veiklos motyvacijos ypatumais. Kita vertus, jaunesniosios paauglystės periodu būna laipsniškas stropumo mažėjimas ir pažangumo kritimas. 51,7% tiriamųjų stropumas buvo vidutinio ir žemo lygio. Bandyta ieškoti šio reiškinio priežasčių. Tyrimas atskleidė tokią objektyvių ir subjektyvių priežasčių būklę: 25,6% tiriamųjų gimė po komplikuoto gimdymo (priešlaikinis gimdymas, asfiksija, Cezario pjūvis, labai greitas gimdymas ir kt.), 5,9% psichinis ir fizinis vystymasis ikimokykliniame amžiuje buvo kompliktuotas, 12,8% yra akcentuoto charakterio (kai kurie dispansezizuoti pas neuropatologą), 11,9% diagnozuotas lėtesnis psichinis vystymasis, 22,9% turi regėjimo sutrikimų, 6,4% klausos sutrikimų, 7,3% yra su kalbos defektais. Nemažai tiriamųjų serga sunkiomis somatinėmis ligomis (bronchine astma, gastritu, inkstų nepakankamumu, širdies reumatu, alergija ir kt.). Dėl ryškių arba mažiau pastebimų jaunesniųjų paauglių sveikatos sutrikimų tiek mokykloje, tiek namie atsiranda jiems greitai nuovargis, nepatvarus dėmesys, silpni mąstymo įgūdžiai, užmaršumas, interesų neturėjimas, nuobodulys ir kt. Dėl šių psichinių ir fizinių ypatumų mažėja veiklos aktyvumas, silpnėja mokymosi stropumas, prastėja pažangumas.

Nemažai stropaus mokymosi sunkumų kyla dėl valios trūkumų. Tyrimų duomenimis, 33% jaunesniųjų paauglių lengvai pasiduoda kitų įtakai (dažnai negatyviai), tik 23,8% būdingas didesnis ar mažesnis atkaklumas, siekiant tikslo, 17,4% sugeba nuosekliai veikti. Sėkmingai mokytis be valios pastangų neįmanoma. Pareigų įsisąmoninimas, įprotis jas reguliariai atlikti palengvina mokymąsi, formuoja stropumą.

Mokymosi stropumui trukdo ir akcentuotas charakteris. Dėl jo kyla nemaža bendravimo su mokytojais, klasės bendruomene sunkumų. 14,6% tiriamųjų yra „nesugyvenamo“ charakterio, priešaringi, 15,5% nedraugiški, vengia bendros veiklos, 37,6% linkę vadovauti, neranda kompromisų.

Išryškėjo tokios stropaus mokymosi kliūtys: per didelis jaudrumas, nesugebėjimas susikaupti (43,2%), hiperaktyvumas (31,1%), nesavarankiškumas (24%).

Charakteris (ypač valios bruožai) itin svarbus sėkmingo mokymosi veiksnys. Tačiau ne visada įmanoma pozityvi įtaka paauglio charakteriui, nes jam formuotis svarbus temperamentas, kurio pagrindas – individualūs įgimti fiziologiniai ypatumai. Temperamentas individo veiklai ir elgesiui gali turėti ryškesnę teigiamą arba neigiamą įtaką jaunesniojo paauglio mokymosi stropumo formavimuisi. Temperamento, charakterio, nervinės veiklos ypatumų pažinimas suteikia pedagogui naudingos informacijos apie individo darbingumo, aktyvumo, gebėjimo prisitaikyti prie aplinkos pobūdį ir galimybes. Tai svarbu mokymosi stropumo ugdymui, nes padeda giliau suvokti nestropumo priežastis, numatyti individualaus darbo galimybes ir kt.

Išsamesnei mokymosi stropumo būklės apibūdinimui svarbūs yra moksleivių gebėjimai mokomiesiems dalykams 47,2% tiriamųjų pasižymėjo silpna ar vidutiniška atmintimi, 3,7% įsimesna mokomąją informaciją labai sunkiai, 68,3% tiriamųjų suvokimo, abstrahavimo įgūdžiai silpni, tik 2,7% iškelia naujų minčių, 37,5% trumpai būna susikaupę, dėmesingi. 15,5% jaunesniųjų paauglių mokosi patenkinamai tik didelėmis pastangomis, 9,1% mokosi blogai, nors labai stengiasi ir padeda kiti, 2,7% mokosi blogai, nors parodo pastangų ir savarankiškumo. Taigi akivaizdi mokslumo problema, tačiau, remdamiesi tyrimo duomenimis, manome, kad 63,3% tiriamųjų geresnių veiklos rezultatų galėtų pasiekti, jei būtų stropesni, nors intelektinių sugebėjimų trūkumas yra esminė sėkmingo mokymosi kliūtis ir labai sunkiai arba visai nevaldoma.

Tyrimas atskleidė ir psichologinių bei pedagoginių nestropumo priežasčių: nusiteikimo mokytis nebuvimas, nesudaręs teigiamas vidinis santykis su mokymosi priedermėmis, požiūrio į mokymosi sąmoningumo laipsnis, interesų diferenciacija ir kt.

Patinkančių dalykų pasirinkimas (o jį dažniausiai lemia mokomojo dalyko lengvumas) ir nuolatinio pasirengimo jiems, t. y. išmokimo dažnumas, leidžia spręsti apie moksleivių požiūrį į mokymąsi sąmoningumo laipsnį. Motyvus, dėl kurių jaunesniesiems paaugliams patinka konkretūs mokomieji dalykai, nurodė tokius: įdomu (11%), mokytojai įdomiai dėsto (8,2%), patinka mokytojas, nes objektyviai vertina, moka sudominti (4,5%), noras daugiau sužinoti (3,6%), lengvai sekasi (2,7%), dalykai lengvai išmokstami, suprantami, galima apsipalaiduoti, nereikia ruošti pamokų (1,8%). Sprendžiant iš nurodytų konkrečių motyvų, jaunesnieji paaugliai nesuvokia mokymosi prasmės ir reikšmingumo, daugeliu atvejų nėra mokymosi poreikio, prasmingų mokymosi stropumo motyvų.

33,9% tiriamųjų neturi aukštesnių siekių ar ilgiau trunkančių norų, 62,3% mokosi tik todėl, kad reikia, 26,6% mokosi tėvų ir mokytojų verčiami, 16,5% mano, kad mokytis nenaudinga, 12,8% abejingi vertinimams (pažymiui), 31,1% mokosi dėl baimės gauti blogą pažymį ir t. t. Išryškėjo ir neigiamos mokymosi nuostatų priežastys: 16,5% moksleivių nesimoko dalykų, kuriuos dėsto nepatinkamas mokytojas, 17,4% – neįdomu, atsibodo, 24,3% mano, kad mokslas gyvenime nebus reikalingas, 43,1% laukia, kada baigs mokyklą. Vyraujančio ryškaus neigiamo požiūrio į mokymąsi priežastys glūdi pačioje mokykloje ir visuomenėje.

Be to, mokymosi monotoniškumas, didelis nereikalingos informacijos kiekis, perkrautos mokymo programos, įdomumo nebuvimas, tradiciniai mokymo metodai, mokinio individualybės plėtros neskatinimas, kitaip tariant, pedagoginės klaidos, mokymo proceso organizavimo trūkumai, vaiko psichologijos neišmanymas, vyraujantis pedagogų autokratinis darbo stilius – šios ir daugelis kitų priežasčių tampa barjeriais vystyti mokymosi interesams, ugdyti teigiamam požiūriui, stropumo motyvacijai formuoti. Šiuolaikiniai jaunesnieji paaugliai taip pat įsisąmonino ryškų mūsų visuomenėje mokslo nuvertinimą, jo prestižo kritimą, kurį apibūdina kaip mokymosi nenaudingumą. Vadinasi, visuomenė formuoja atitinkamą jaunesniųjų paauglių nuostatą įvairių gyvenimo reiškinių atžvilgiu, taip pat ir į mokymąsi.

Suprantama, ypač asmenybės ugdymą lemia jos sąveika su šeima. Šeimos narių tarpusavio santykių stilius, jų auklėjimo taktika parodo tėvų požiūrį į mokomąją veiklą, stropumą. Perimdamas tai, kaip tėvai vertina mokymosi svarbą, vaikas perima ir to vertinimo reikšmę. Vaikų motyvacijai reikšmingi tėvų siekimai, aspiracijų lygis.

Ugdant stropumą, didžiulę reikšmę turi pačių tėvų asmeninės veiklos pavyzdys, požiūris į darbą, vaiko stropumą. Šeimos pareiga – sudaryti vaikams sąlygas kaupti gerąją darbo patirtį.

Kiekvienu amžiaus tarpsniu šeimos įtaka vaiko motyvacijos formavimuisi yra skirtinga. Ji būna veiksminga, jeigu atitinka vaiko amžių ir ypatumus, todėl pagrindinis reikalavimas – pažinti savo vaiką. Vieni vaikai yra imlūs, lengvai auklėjami, kiti užsidarę, sunkiai paveikiami, todėl ir auklėjimo metodai jiems taikomi kitokie.

Pradiniu paauglystės etapu paauglių veikla yra daugiau vykdomojo pobūdžio ir pagrindinis vaidmuo stropumo motyvacijos ugdymui tenka pedago-

gui. Jis numato veiklos tikslus bei uždavinius, organizuoja ją, aiškina užduočių atlikimo nuoseklumą, sistemingai kontroliuoja, vertina rezultatus ir kt. Akivaizdus asmeninio pavyzdžio vaidmuo. Tačiau tai nereiškia, kad paauglystės periodu neskatintinas mokinių savarankiškumas, iniciatyva, kūrybiškumas, saviraiška. Minėtu amžiaus tarpsniu tai itin svarbu, nes bendraamžių vertinimas darosi svarbesnis už mokytojo vertinimą. Be to, paauglystėje motyvacinė savivertės reikšmė darosi vyraujanti. Susiformuoja socialinė motyvacija. Savo socialinio statuso garantavimas tampa vienas svarbiausių paauglio veiklos motyvų.

Ypač svarbią vietą mokymosi stropumo motyvacijoje užima emociniai mokinių santykiai su mokytojais. Nors iš šių santykių kylantys motyvai nėra tiesiogiai susiję su mokymusi, tačiau stimuliuoja mokymosi stropumą. Tyrimai išryškino, kad stipriausią stimuliuojančią jėgą mokymosi stropumui turi mokytojo įvertinimas, nuotaika ir autoritetas. 31,6% jaunesniųjų paauglių stengiasi būti stropesni, nes patinka mokytojai. Tačiau 25,6% moksleivių mano, kad dėl jų mokymosi nesėkmių kalti mokytojai.

Didelę stropumą motyvuojančią jėgą turi sėkmė. Tarp mokymosi stropumo ir mokymosi sėkmės egzistuoja dėsninga sąveika: be stropumo nėra sėkmės, be sėkmės – stropumo. Esant sėkmės laukimo situacijai, pagerėja užduočių atlikimo kokybė.

Tyrimai atskleidė ir daugiau konkrečių veiksmų, veikiančių mokymosi stropumo motyvaciją: šeimos ekonominė būklė, tėvų išsilavinimas, vaiko kontrolė, bausmės ir skatinimai ir kt.

Mūsų tyrimas leidžia skirti tokias motyvų grupes: santykių su mokymusi, santykių su mokytojais, santykių su klase, santykių su tėvais, santykio su savimi, materialinio suinteresuotumo. Taigi mokymosi stropumą skatina tiesioginiai ir netiesioginiai prasmingi ir ne motyvai. Tačiau tai nesudaro prielaidų manyti, kad netiesioginiai motyvai praranda savo reikšmingumą. Stropumo ugdymą būtina sieti su jų tarpusavio priklausomybe, komplementariu ryšiu.

Stropumo, kaip asmenybės savybės, turinį nulemia jį skatinančių motyvų pobūdis. Mokymosi stropumo motyvų hierarchijoje svarbiausią vietą ne visada užima tiesiogiai su mokymusi susiję motyvai. Tai galima pailiustruoti tyrimo duomenimis. V kl. moksleiviams stipriausią skatinančią jėgą turi motyvai, lemiami jų santykių su mokytojais (minėtos grupės motyvai skatino 85,2%

mokinių). Antroje vietoje pagal reikšmingumą buvo santykių su tėvais motyvų grupė (76,8%), trečioje – materialinio suinteresuotumo motyvai (69,4%). Santykių su mokymusi motyvų grupė buvo ketvirtoje vietoje (68,6%). Tai rodo, kad šio amžiaus moksleiviai nėra pajėgūs visiškai suvokti mokymosi reikšmingumo, jų mokymosi stropumas dažnai veikiamas suaugusiųjų. VII klasių moksleivių mokymosi stropumo motyvacijoje dominavo santykių su klase motyvų grupė. Reikšmingiausi jie buvo 69,5% moksleivių. Antroje vietoje santykių su tėvais motyvų grupė (63,8%), trečioje – santykių su mokymusi motyvų grupė (63,3%).

Motyvų grupių išsidėstymas pagal reikšmingumą liudija, kad jų hierarchijoje būtina korekcija. Juo ji ankstyvesnė, tuo lengviau pedagogiškai valdoma ir matyti pozityvesni rezultatai. Kryptingas pedagoginis vadovavimas mokymosi stropumui, motyvacijos formavimuisi padeda išvengti mokymosi stropumo ir pažangumo mažėjimo.

Įvardytų priešasčių grupėje (socialinės, pedagoginės, psichologinės) ryški jų sąveika. Tai rodo, kad eliminavus vienus negatyvius veiksnius, tarkim, pedagoginius, problemos neišspėsime. Be to, mokymosi stropumas yra lankstus motyvacinis darinys. Jis kinta veikiamas įvairių veiksnių ir pedagoginių situacijų. Todėl nerasime vieno būdo ar metodo mokymosi stropumui skatinti. Reikalinga negatyvių priešasčių diagnostikos, eliminavimo ir teigiamos motyvacijos ugdymo metodika, t. y. būtina mokymosi stropumo negatyvios motyvacijos koregavimo ir pozityvios motyvacijos įtvirtinimo metodika. Kadangi motyvacija yra valdomas reiškinys, nestropumo priešasčių diagnozavimo etapu reikia ieškoti, kas labiausiai negatyviai veikia mokymosi stropumo motyvaciją (siektina tai eliminuoti) ir kas labiausiai skatina mokymosi stropumą, t. y. moksleivių prasmingiausi motyvai, kuriais būtina remtis ugdymo procese.

LITERATŪRA

1. Gage N. L., Berliner C. D. Pedagoginė psichologija. Vilnius, 1994.
2. Gumuliauskienė A. Jaunesniųjų paauglių stropumo motyvacijos ugdymas. Dis. ped. kandidato moksliniam laipsniui gauti autoreferatas. Vilnius, 1991.
3. Jovaiša L. Edukologijos pradmenys. Kaunas, 1994.
4. Rosenfeld G. Theorie und Praxis der Lernmotivation. Berlin, 1971.

DILIGENCE – THE FACTOR OF LEARNING

Aušrinė Gumuliauskienė

S u m m a r y

Learning diligence is a very important factor that is greatly significant for efficient studies and self-education in general. Diligence is as important as intellectual abilities.

The development of diligence depends very much upon the formation of motives. Industry as a personal quality is best revealed under the influence of standards required at school and home.

Diligence becomes a permanent feature when it is included in the system of material and spiritual values. Educational activity no longer occupies first place of things valued among younger teenagers. An interest in education as well as diligence has decreased.

Teachers are most likely to stimulate this quality in their pupils by using different pedagogical means, while at the same time trying to eliminate negative factors. Diligence in education is closely related to the sensibility of motivation.